

بررسی روند مقالات تغذیه و صنایع غذایی در منابع انگلیسی

مجری: دکتر مجید حاجی فرجی

نوع طرح: متعارف کوتاه مدت

سال شروع: ۱۳۹۰

سال پایان: ۱۳۹۱

چکیده

مقدمه

تعداد مقالات منتشرشده یا تعداد استنادها در مجلات علمی اغلب به‌عنوان شاخص رتبه‌بندی پژوهشگر در مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی به‌شمار می‌رود. از اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی در جهان، تعداد کل مقالات نمایه شده افزایش یافته است. در ایران نیز به دنبال افزایش تعداد دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی در سال‌های اخیر، پیشرفت قابل توجهی در حوزه پژوهشی و چاپ مقالات به وجود آمده است که در این میان رشته علوم تغذیه از این قاعده مستثنا نیست. روزآمد کردن بانک اطلاعاتی پژوهش‌های تغذیه ضمن معرفی وضعیت موجود پژوهش‌های علمی، در افزایش کمی و کیفی پژوهش‌ها و نیز تحلیل روند آن‌ها در جهت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در حوزه تغذیه کشور حائز اهمیت است. از این‌رو هدف از این مطالعه شناسایی و تعیین روند مقالات تغذیه و صنایع غذایی کشور طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۰ در مجلات انگلیسی ایرانی و غیر ایرانی است.

روش‌شناسی

این مطالعه توصیفی در دو مرحله صورت گرفت. ابتدا تمامی مجلات ایرانی انگلیسی از طریق بانک‌های اطلاعاتی ایران مدکس، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و بانک اطلاعات نشریات شناسایی شدند و تمامی مقالات مرتبط با تغذیه تعیین شد. در مرحله دوم با استفاده از واژه‌های کلیدی اصطلاح‌نامه CABI در پایگاه‌های اطلاعاتی Scopus، Pubmed و ISI:WOS تمامی مقالات انگلیسی تغذیه که نویسندگان ایرانی داشتند و جامعه پژوهش آن ایرانی بود، جستجو و مشخص شدند. نوع، طراحی و حیطه‌های موضوعی تمامی مقالات تعیین گردید. آنالیز آماری نیز با استفاده از روش‌های توصیفی و کای دو برای معنی‌دار بودن روند مقالات در زیرگروه‌های موضوعی و طراحی و نوع مقاله بر اساس دو دوره زمانی ۵ ساله انجام شد.

یافته‌ها

تعداد کل مقالات انگلیسی ۱۴۲۶ عنوان بود. بیش از ۶۰ درصد مقالات انگلیسی پژوهشگران ایرانی در مجلات غیر ایرانی به چاپ رسیده است. مقالات اصیل انگلیسی ۹۳/۶ درصد را به خود اختصاص دادند. موضوع تغذیه بالینی با ۴۴ درصد در جایگاه اول سپس موضوعات تغذیه و سلامت (۱۵ درصد)، بیوشیمی و فیزیولوژی تغذیه (۱۳ درصد)، مواد غذایی (۲۳ درصد) و در نهایت فنون و روش‌ها (۵ درصد) در مقام‌های بعدی قرار گرفتند. از نظر طراحی مطالعه، ۴۵/۱ درصد مقالات از نوع توصیفی بود. مقالات مداخله‌ای و *In vitro* به ترتیب با ۱۹/۸ درصد و ۱۹/۶ درصد پس از آن قرار گرفتند. مقالات هم‌گروهی با ۲ درصد کمترین میزان را داشتند. از بین مقالات مداخله‌ای، به ترتیب ۶۷ درصد و ۳۳ درصد مقاله از نوع کار آزمایشی بالینی و کار آزمایشی جامعه بود. مقایسه آماری نوع، طراحی و حیطه موضوعی مقالات در دو دوره ۵ ساله نشان داد که

تغییرات معنی‌داری در روند نوع مقالات مشاهده نشد و سهم هر یک از موضوع‌ها از نظر آماری تغییر معنی‌داری نداشته و تنها موضوع مواد غذایی است که ارزش P آن در مرز تغییرات معنی‌داری قرار گرفته است ($P=0/057$). همچنین تنها روند مقالات توصیفی ($P=0/025$) و مداخله‌ای ($P=0/023$) تغییرات معنی‌داری داشته‌اند و روند طراحی سایر مقالات تفاوت معنی‌داری در بین دو دوره نشان نداد.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان داد مقالات توصیفی عمده مطالعات را تشکیل می‌دهد و مقالات هم‌گروهی از کمترین تعداد برخوردار است. مقالات تغذیه بالینی در ده سال اخیر بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است. اکثر مقالات از نوع اصیل هستند و مقالات مرور سیستماتیک کمترین را تشکیل می‌دهند. در مجموع نوع، حیطه موضوعی و طراحی مقالات از برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مشخصی پیروی نمی‌کند و تا هنگامی که طراحی مطالعات، پژوهشگر محور و بدون هماهنگی با اولویت‌های پژوهشی تعیین شده مقامات اجرایی دولت در حوزه سلامت باشد، اثربخشی پژوهش‌های انجام‌شده منطبق با نیاز جامعه نخواهد بود. بنابراین مطالعه حاضر اطلاعات ضروری برای برنامه‌ریزی طرح‌های پژوهشی درازمدت و پیشبرد مطلوب پژوهش‌های علوم غذا و تغذیه را در اختیار برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران قرار می‌دهد.

کلیدواژه: بانک اطلاعاتی، تغذیه، غذا، طراحی مطالعه، نوع مقاله.